

Dyslexie protocol basisschool De Griffel

Inhoud

1. Inleiding / waarom een protocol dyslexie?.....	3
2. Definitie van en uitleg over dyslexie.....	3
3. Leren lezen en spellen op de Griffel / interventies.....	4
4. Signaleren.....	5
5. Diagnosticeren en behandelen van EED.....	5
6. Na de behandeling.....	6

Bijlagen

Bijlage 1: kenmerkenlijst dyslexie

Bijlage 2: dyslexie-afsprakenkaart

Bijlage 3: toetsschema groep 3

Bijlage 4: criteria vergoed onderzoek bureau Opdidakt

Bijlage 5: literatuurlijst

1. Inleiding / waarom een protocol dyslexie

Kinderen met dyslexie hebben ernstige problemen met lezen en/of spellen en hebben hierdoor een belemmering om optimaal van het onderwijs te kunnen profiteren. Basisschool De Griffel vindt het daarom erg belangrijk aandacht aan kinderen met dyslexie te schenken.

Dit protocol bevat actuele kennis over lees-en spellingontwikkeling en de problemen die zich bij kinderen kunnen voordoen op dit gebied. Dit protocol geeft het onderwijsteam en ouders van De Griffel uitleg over dyslexie, hulp bij het signaleren van leesproblemen en biedt richtlijnen voor behandeling en ondersteuning.

2. Definitie van en uitleg over dyslexie

Er zijn meerdere omschrijving van dyslexie, maar de officiële definitie in Nederland, die De Griffel ook volgt, luidt: **Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau** (definitie van de Stichting Dyslexie Nederland, 2004).

Met dyslexie worden lees- en spellingproblemen bedoeld, dus problemen bij het lezen en bij het opschrijven van woorden. Meestal gaan de lees- en spellingproblemen samen, maar ze kunnen ook apart bestaan. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat een kind met dyslexie redelijk spelt, maar veel moeite heeft met lezen. Andersom kan ook.

Niet alle leesproblemen worden veroorzaakt door dyslexie. Pas wanneer duidelijk is dat het onderwijs van goede kwaliteit is en extra begeleiding volgens een planmatige aanpak geen resultaat heeft, kan van dyslexie sprake zijn. Bij dyslexie moet er dus sprake zijn van hardnekkigheid.

Bij dyslexie komt de teken-klankkoppeling moeizaam op gang. Kinderen met dyslexie doen er veel langer over voordat ze alle letters kennen en deze tot woorden kunnen vormen. Ook het foutloos leren opschrijven van woorden kost hen meer tijd. Zij moeten dan ook veel meer oefenen dan kinderen zonder dyslexie.

Dyslexie is een stoornis in het technisch leren lezen, maar geen stoornis in het begrijpend lezen. Het begrijpend lezen kan wel worden belemmerd als het technisch lezen veel aandacht en energie vraagt, zoals bij een kind met dyslexie het geval is. Bijna alle kinderen met dyslexie leren uiteindelijk wel lezen, maar blijven dat trager doen, moeten er meer energie in steken en zijn sneller afgeleid dan de gemiddelde lezer.

De precieze oorzaak van dyslexie is nog niet helemaal bekend, maar moet worden gezocht in de hersenen. Het lijkt erop dat het hersengebied waar klanken aan schrifttekens worden gekoppeld (en andersom) zwak is aangelegd of moeilijk bereikbaar is. De aangeleerde teken-klankkoppeling wordt daardoor onvolledig of incorrect in de hersenen verwerkt en minder goed in het geheugen opgeslagen. Dit wordt een specifiek fonologisch verwerkingsprobleem genoemd. Het gevolg is dat de aangeleerde, en dus als bekend veronderstelde, klankcodes moeilijker uit het geheugen zijn te halen dan bij mensen zonder dyslexie. Lezen kost voor een dyslect ook meer energie dan bij de gemiddelde lezer.

Hoe het nu komt dat de koppeling tussen klanken en schrifttekens bij mensen met dyslexie moeizaam verloopt, is nog niet helemaal duidelijk. Een genetische aanleg die een vroege verstoring in de hersenontwikkeling veroorzaakt, wordt verondersteld. Bij dyslexie speelt een erfelijke factor mee, het komt in sommige families meer voor dan in andere families.

Dyslexie is niet bij ieder kind hetzelfde. Het kan variëren in de manier waarop het tot uiting komt, in de ernst van de stoornis, in achterliggende problemen en bijkomende stoornissen. Bij dyslexie gaat het uitsluitend om de lees- en spellingproblemen. Heeft een kind nog andere problemen, bijvoorbeeld een aandachtstekortstoornis dan is het belangrijk dat dit wordt onderkend. Elke stoornis heeft een eigen aanpak nodig. Voor dyslexie is deze gericht op lees- en spellingtaken.

3. Leren lezen en spellen op De Griffel / interventies

Goed leesonderwijs heeft op De Griffel de hoogste prioriteit. Dit begint al bij de kleuters. De groepsleerkrachten in de kleutergroepen zijn op speelse wijze actief met letters bezig. Door middel van thema-activiteiten en routes wordt aandacht aan de letters besteed. Voor kleuters uit gezinnen waar taal en lezen weinig aandacht krijgen, de zogenaamde risicokleuters, is het van extra groot belang dat zij op school veel ervaring opdoen met geschreven taal en letterkennis opdoen.

Via het digitale registratieprogramma KIJK registreren de kleuterleerkrachten onder meer de mondelinge taalontwikkeling, beginnende geletterdheid, beginnende gecijferdheid en het logisch denken. Kleuters die opvallen binnen dit systeem krijgen naast extra aandacht van de groepsleerkrachten en de tutor, een aanbod om deel te nemen aan OPSTAP, een programma van Meander Omnium. Binnen dit programma gaan ouders zelfstandig met hun kind aan de slag om het taalgevoel en de emotionele ontwikkeling van hun kind te verbeteren. Ouders die meedoen aan OPSTAP komen wekelijks bij elkaar om ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren.

In groep 3 wordt gewerkt met de methode Lijn Drie en leren de kinderen goed geautomatiseerd technisch lezen. Kinderen worden goed gevolgd in hun leesproces in groep 3. Kinderen die opvallen door een leesachterstand, krijgen extra leestijd in de klas en met de remedial teacher na de wintersignaleringsstoets en extra instructie spelling in de groep. Ook wordt er aan ouders gevraagd minimaal drie keer per week te lezen met hun kind. Dit wordt zo vroeg mogelijk in het schooljaar ingezet om grotere achterstanden te voorkomen. Deze kinderen met een leesachterstand krijgen daarnaast het aanbod mee te doen aan het programma OVERSTAP van Meander Omnium. Dit is een programma voor kinderen in groep 3, dat ouders betreft en thuis ondersteunt bij het lezen. Het lezen sluit zoveel mogelijk aan bij de methode van school aan. Kinderen die het te behalen leesniveau eind groep 3 niet behaald hebben, krijgen in de zomervakantie een leesplan mee naar huis en worden vervolgens in september extra getoetst.

Vanaf groep 4 starten de groepen dagelijks met een half uur leesonderwijs middels een leescircuit en tutorlezen. Als kinderen leesniveau AVI E4 hebben behaald, lezen zij een half uur zelfstandig in stilte. Met kinderen die dit leesniveau nog niet bezitten, wordt hardop gelezen. Daarnaast wordt zoveel mogelijk extra leestijd ingeroosterd met bijvoorbeeld de

remedial teacher en door middel van duo-lezen met oudere kinderen. De kinderen vormen duo's en lezen samen aantrekkelijke boeken, ook in toneelvorm. Blijft een kind achter met spelling, dan wordt er verlengde instructie spelling in de groep door de groepsleerkracht aangeboden.

4. Signaleren van dyslexie

Blijven de lees- en spellingachterstanden, ondanks de interventies, alsnog bestaan, dan kan er mogelijk sprake zijn van dyslexie. Om vast te stellen of daarvan sprake is, is een kenmerkenlijst dyslexie opgesteld voor de leerkrachten (bijlage 2). De kenmerkenlijst dyslexie kan gebruikt worden als hulpmiddel voor de leerkrachten om mogelijke dyslexie te signaleren. Het kind wordt vervolgens met de intern begeleider besproken. Als een leerkracht en intern begeleider vermoeden dat een kind dyslexie heeft, wordt er een leerlingdossier opgebouwd. In dit zogenoemde leerlingdossier staat omschreven wat de achterstand van de leerling inhoudt, wat er door school aan begeleiding is geboden om deze achterstand te verkleinen en wordt een overzicht van de toetsresultaten bijgevoegd. Het is belangrijk dat hardnekkigheid van de lees- en spellingproblemen wordt aangetoond. Daarmee wordt bedoeld dat, ondanks goed onderwijs en extra geboden hulp gedurende een half jaar, de problemen blijven bestaan.

5. Diagnosticeren en behandeling van Ernstige Enkelvoudige Dyslexie (EED)

Dyslexie bestaat in verschillende varianten. Er zijn milde varianten van dyslexie en er bestaan meer ernstige varianten. Slechts een kleine groep van alle dyslectische kinderen voldoet aan de criteria voor ernstige, enkelvoudige dyslexie (EED). Slechts deze, dus de meest ernstige vorm van dyslexie, waarbij dyslexie de primaire stoornis is (enkelvoudig, er mag dus geen sprake zijn van andere stoornissen), komt voor een door de gemeente vergoed onderzoek en een vergoed behandeltraject in aanmerking. De Griffel heeft goede contacten met bureau Opdidakt in Zeist (www.opdidakt.nl) en onze kinderen worden, bij een vermoeden van ernstige, enkelvoudige dyslexie, door dit bureau onderzocht. De criteria om voor een vergoed onderzoek in aanmerking te komen, staan in bijlage 4.

Wanneer een mildere vorm van dyslexie bij een kind wordt vermoed, is onderzoek uiteraard ook mogelijk. Dit onderzoek dient door ouders zelf te worden georganiseerd en gefinancierd. Ook bij een mildere variant van dyslexie wordt een dyslexieverklaring verstrekt en is behandeling, gefinancierd door ouders, mogelijk.

Hoe ziet het traject van een vergoede dyslexiebehandeling eruit wanneer EED is vastgesteld? Uw kind heeft dan recht op vergoede dyslexiebehandeling. Hoe ziet dat er in de praktijk uit?

- Het kind krijgt 40 tot 60 keer wekelijks een individuele behandeling van 45 minuten door een dyslexie-behandelaar vanuit bureau Opdidakt. Behandeling vindt plaats op school.
- Het kind krijgt een dyslexiemap waaruit gewerkt wordt.
- De eerste drie behandelingen worden besteed aan psycho-educatie. Aan het kind wordt uitgelegd wat dyslexie is en worden zijn of haar kwaliteiten besproken.

- Er wordt een behandelplan opgesteld. Hierin staan de leerdoelen en praktische afspraken beschreven. Het behandelplan wordt regelmatig, rond iedere 12 weken, geëvalueerd en bijgesteld.
- Ouders dienen thuis 6x per week met hun kind te lezen en 2x per week met hun kind thuis te spellen.
- Aan het eind van iedere termijn (12 weken) neemt de behandelaar verschillende toetsen af om de tussentijdse vorderingen van het kind in kaart te brengen. De resultaten worden besproken met school en de ouders.
- Het kind krijgt een dyslexieverklaring.
- Het kind krijgt een dyslexie-afsprakenkaart.

6. Na de behandeling

Na 40 tot 60 behandelingen stopt de dyslexietraining. Het is hierbij belangrijk te realiseren dat dyslexie een blijvende stoornis is en dat leerkrachten en ouders het kind blijven stimuleren veel te lezen. Om zelfstandig met leesmateriaal te leren omgaan, zullen dyslectische kinderen vrijwel altijd blijvend hulp en ondersteuning nodig hebben. In de bovenbouw van onze school komen dyslectische kinderen voor dispenserende en compenserende maatregelen en digitale ondersteuningsmiddelen in aanmerking. Hoe ziet deze hulp er concreet uit? Kinderen krijgen een dyslexie-afsprakenkaart (zie bijlage 2). Aan de hand van deze afsprakenkaart, worden er met het kind afspraken gemaakt over wat hij of zij prettig vindt aan maatregelen en ondersteuningsmiddelen. Dit kan per kind verschillen. CITO-toetsen kunnen bijvoorbeeld mondeling worden afgenomen (behalve de CITO-toets begrijpend lezen). Kinderen mogen gebruik maken van een leesliniaal. Toetsen kunnen op geel of groot papier worden gekopieerd. Er is ruimte voor extra toetstijd of de toets kan in een aparte, rustige ruimte worden gemaakt, indien gewenst. Ook bestaat de mogelijkheid tot het gebruik van de digitale voorleessoftware Textaid.

Al met al besteedt De Griffel blijvend aandacht aan de specifieke problemen van dyslectische kinderen, zodat het kind zoveel mogelijk zelfstandig leert omgaan met zijn of haar lees- en spellingproblemen.

Zeist, september 2017

Bijlage 1

Kenmerkenlijst mogelijke dyslexie

Algemeen

Lees- en of spellingproblemen zitten in de familie

De vroege ontwikkeling

- langer blijven hangen in 'krompraten'
- later gaan praten (vanaf 2 à 3 jaar)
- eigen taaltje ontwikkelen
- slecht verstaanbaar spreken, matige articulatie

Groep 1, 2

- geheugen (onthouden van opdrachten, versjes leren)
- moeite hebben met verstaan in de aanwezigheid van achtergrondgeluid
- woorden die op elkaar lijken door elkaar halen
- iemand die snel spreekt moeilijk verstaan
- moeite hebben met verbale opdrachten
- hardnekkige uitspraakfouten
- moeite hebben met het nazeggen van lange en nonsens woorden
- moeite hebben met het snel benoemen van kleurnamen, cijfers, eenvoudige objecten
- moeilijk klanken kunnen onderscheiden
- zeer weinig of geen letters kennen
- zeer weinig tot geen pogingen ondernemen om tot schrijven te komen, te schrijven (bijv. eigen naam)

Groep 3, 4, 5

Kenmerken algemeen

- matig fonemisch bewustzijn (m.n. auditieve analyse)
- weinig belangstelling voor of zin in lezen, schrijven, taal
- problemen met taalstructuur-oefeningen in taalmethode, bijvoorbeeld zinnen maken of veranderen
- **bij zwakke taalvorderingen wel goede rekenprestaties: rekenbegrip goed, automatiseren en/of tafels tot 10 leren matig**
- zwakke concentratie in de klas, vooral bij het verwerken van talige informatie, bijvoorbeeld uitleg door de leerkracht
- vergeetachtig, 'slordig' in de klas
- komt jonger over
- wisselende leerhoudingen, 'goede dagen – slechte dagen'
- **bij spontaan spreken nog grammaticale fouten of zinsbouwproblemen**
- **kan iets niet goed samenhangend uitleggen; woordvindingsproblemen**
- spreekt met weinig intonatie; zwakke articulatie
- zwakke tijdsoriëntatie

Kenmerken lezen

- eerst traag, spellend lezen; in later stadium neiging tot radend lezen
- **haperend lezen en veel herstellen vanuit context**
- **moeite met korte taalstructuur-woorden (functiewoordjes) zoals: de, want, maar, wat**
- soms onnatuurlijk of monotoon lezen
- na langere tijd steeds meer fouten en moeizaam lezen
- zwakke articulatie, matige mondmotoriek
- navertellen van het gelezene is goed
- bij redelijk technisch leesniveau is het begrijpend lezen voldoende

Kenmerken spellen

- vooral veel fouten; van allerlei aard
- problemen met korte/lange klanken (o-oo, a-aa, e-ee)
- **bij klankzuivere woorden klanken (letters) weglaten, met name klinkers**
- problemen met discriminatie u-ui-eu-uu
- problemen met de stomme e-klank
- problemen met klankposities (klankvolgorde)
- samengestelde woorden los opschrijven
- **losse woorden aan elkaar schrijven**
- **soms woordverminderingen**
- schrijft woorden ene keer goed, andere keer fout en weer andere keer op weer een andere manier fout

Groep 6, 7 en 8

Kenmerken algemeen

- geen zin in lezen en 'boeken'
- taalstructuur-oefeningen in taalmethode kunnen problemen opleveren
- matige concentratie, vooral bij de taalvakken
- wisselende leerhouding (goede dagen, slechte dagen); tegen het einde van het schooljaar duidelijk vermoeid
- na vakantie moeilijk op gang komen op school
- langzaam met schriftelijke verwerking van leerstof
- bij zwakke taalvorderingen rekenen voldoende tot goed; soms mindere prestaties op hoofdrekenen
- **belangstelling voor zaakvakken, zoals geschiedenis en biologie, maar (schriftelijke) verwerking en huiswerk leren moeizaam**
- **kan iets niet goed samenhangend uitleggen; woordvindingsproblemen**

Kenmerken lezen

- **veel radend lezen en herstellen vanuit context**
- **taalstructuur-woordjes (functiewoordjes) worden minder vlot gelezen dan woorden met concrete inhoud**
- bij leestoetsen op woordniveau nog zwakke prestatie
- soms onnatuurlijk, niet dynamisch/melodisch lezen
- matige articulatie
- inhoud van een verhaal wordt wel onthouden
- begrijpend lezen is voldoende, maar meer tijd nodig

Kenmerken spellen

- **nog steeds moeite met correct schrijven van klankzuivere woorden (luisterwoorden): een klank of een gedeelte van een woord weglaten, kort/lang-problemen, vergissingen met klinkers en dergelijke**
- relatief meer problemen met spellingregels, met name rondom de open en gesloten lettergreep
- **samengestelde woorden los schrijven**
- **woordverminderingen**
- het leren van woordpakketten en dergelijke (woorden vanuit de spellingmethode) lukt wel, maar bij spontaan schrijven (bijvoorbeeld een opstel) veel fouten
- snel, klakkeloos opschrijven; geen reflectie
- het woordbeeld van moeilijke woorden op groep 7/8-niveau (bijvoorbeeld leenwoorden) komt moeizaam tot stand
- schrijft woorden ene keer goed, andere keer fout en weer andere keer op weer een andere manier fout

Bijlage 2

Dyslexie afsprakenkaart van

uit groep

Datum:

Ik ben dyslectisch. Ik heb met de juf/meester afspraken gemaakt over waar ik behoefte aan heb. De rondjes die aangekruist zijn gelden voor mij.

- Ik wil een vergrote versie van de toetsen
- Ik wil meer tijd om mijn toetsen te maken
- Ik wil mijn toetsen op een geel papier
- Ik wil geen onverwachte leesbeurt in de groep krijgen
- Ik wil dat mijn CITO rekenen wordt voorgelezen
- Ik wil de teksten van CITO begrijpend lezen een dag van te voren al een keer lezen
- Ik wil dat de leerkracht mijn werk nakijkt
- Ik wil gebruik maken van een tafelkaart (als de leerkracht dit goed vindt)
- Ik wil gebruik maken van een rekenmachine bij sommen die niet met hoofdrekenen te maken hebben (vanaf groep 6)
- Ik wil een spelling regelkaart gebruiken bij alle toetsen
- Ik wil gebruik maken van Textaid en spreek met de leerkracht af voor welke vakken ik hiervan gebruik maak

Handtekening leerling

Handtekening leerkracht

Bijlage 3

Toetschema Lijn 3 groep 3

<u>periode</u>	<u>Wat?</u>
Tot de herfstvakantie	Thema 1, 2 en 3
Na de herfstvakantie	Herfstsignalering
Tot de kerstvakantie	Thema 4, 5 en 6
Januari	Thema 6 afmaken en wintersignalering
Tot de voorjaarsvakantie	Thema 7, 8
Maart	Thema 8 afmaken en thema 9
April	Voorjaarssignalering
April, mei, juni	Thema 10, 11 en 12
Juli	Zomersignalering

Bijlage 4

Criteria voor het leerlingdossier ernstige, enkelvoudige dyslexie (EED)

Het leerlingdossier wordt beoordeeld op de onderdelen achterstand, hardnekkigheid en enkelvoudigheid. Deze onderdelen moeten alle drie aan de orde zijn, voordat er sprake is van een vermoeden van EED. Hieronder volgt per onderdeel een korte toelichting op de beoordeling.

1. Achterstand

Tijdens 3 opeenvolgende meetmomenten heeft de leerling E-scores of V- (V-min) scores op de DMT leeskaarten 1+2+3.

óf

De leerling heeft 3 keer E of V- (V-min) scores op Cito Spelling en 3 keer lage D (V) op de DMT leeskaarten 1+2+3 tijdens 3 opeenvolgende meetmomenten.

NB: Bij een doubleur worden de leesresultaten van het lezen vergeleken met leeftijdgenoten. De resultaten voor spelling worden vergeleken met klasgenoten.

Drie opeenvolgende meetmomenten kunnen zijn:

- a. 3 hoofdmeetmomenten (jan/juni)
- b. 1 hoofdmeetmoment (jan/juni) - 1 tussenmeting (april/oktober) - 1 hoofdmeetmoment (jan/juni)
- c. 1 hoofdmeetmoment (jan/juni) - 1 hoofdmeetmoment (jan/juni) - 1 tussenmeting (april/oktober), mits er tussen het tweede hoofdmeetmoment en de tussenmeting een periode van 10-12 weken extra begeleiding gerealiseerd is.

Voor de beoordeling van het leerlingdossier is een tussenmeting toegestaan:

- a. als er sprake is van een erfelijke aanleg voor dyslexie, of
- b. als er bij de eerste hoofdmeting sprake is van een ernstige achterstand met sterke signalen van forse lees- en spellingproblematiek.

De dossierbeoordelaar/hoofdbehandelaar beslist of aan deze voorwaarden is voldaan.

(bron: Leidraad 'Van onderwijs naar zorg: doorverwijzen bij een vermoeden van dyslexie in het kader van de vergoedingsregeling')

2. Hardnekkigheid

Voor het aantonen van de didactische resistentie (hardnekkigheid) worden de effecten van de gepleegde interventies beoordeeld. De interventies moeten zijn beschreven in een handelingsplan. Een leerling moet gedurende minimaal twee periodes van 10-12 weken gerichte begeleiding voor lezen en/of spelling hebben ontvangen.

Wanneer tijdens het eerste meetmoment uitval wordt geconstateerd, dient het onderwijsaanbod 60 minuten per week, gedurende 10-12 weken te worden geïntensiveerd. De intensivering bestaat uit extra instructie en begeleide oefening, waarbij gebruik wordt gemaakt van aanvullende materialen uit de eigen lees- en spellingmethode. **Opdidakt B.V. | 073 640 50 00 | info@opdidakt.nl | www.opdidakt.nl**

Als de leerling bij het tweede meetmoment nog steeds uitval laat zien, volgt er een extra intensieve en systematische aanpak door het inzetten van een specifieke interventie van 60 minuten per week, gedurende 10-12 weken. Deze intensivering vindt individueel of in een klein groepje plaats en is een doelgerichte begeleiding, gericht op de hiaten in de lees- en spellingvaardigheden van de leerling. Aan deze begeleiding dient een foutenanalyse ten grondslag te liggen. Voor deze specifieke interventie moet gebruik worden gemaakt van remediërende programma's of methodieken voor lezen en spellen.

Als bij de evaluatie na het derde meetmoment blijkt dat de resultaten op de lees- en spellingtoetsen zeer zwak zijn, kan worden geconcludeerd dat er sprake is van hardnekkigheid.

Handelingsplan

Bij de beoordeling van het handelingsplan wordt gekeken naar:

- extra instructie
- ingezette methodieken
- hoeveelheid extra tijd
- individuele afstemming (ook als het in een groepsplan vermeld staat)
- evaluatie en bijstellen van de plannen

In het handelingsplan moet zijn opgenomen:

- het aantal momenten per week ($\geq 3x$)
- de tijd per week (≥ 60 minuten)
- wie de begeleiding verzorgt (dit moet een professional zijn, niet een andere leerling of ouder)
- de effecten van de geboden begeleiding (deze mogen niet meer dan zeer gering zijn)

3. Enkelvoudigheid

Als er sprake is van co morbiditeit of als hier een vermoeden van is, wordt beoordeeld of deze belemmerend lijkt te zijn voor de behandeling. Het is van belang dat in het leerlingdossier aangetoond wordt, dat er op school geen belemmeringen in het begeleiden van de leerling geconstateerd worden of dat de gedragskenmerken van de stoornis onder controle zijn.

Voor alle genoemde punten geldt dat het aan de hoofdbehandelaar is om te bepalen of aan de eisen is voldaan. Het is van belang dat een school duidelijk en onderbouwd beargumenteert waarom wordt gedacht aan een ernstige en hardnekkige achterstand en aan een enkelvoudige problematiek. Het leerlingdossier wordt getekend door de directeur van de school.

Bijlage 5

Literatuurlijst

- Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool, Leidraad voor Ouders door Arga Paternotte
- Elke leerling een competente lezer! door Dr. Kees Vernooy
- Kijk! Groep 1-2 volgboekje door Ab van den Bosch, Liesbeth van Waas en Maartje Weterings
- www.opdidakt.nl
- www.stichtingdyslexienederland.nl
- www.expertisecentrumnederlands.nl
- www.swvzout.nl